

AD honorem sancte et indiuidue trinitatis. gloriose q3 virginis marie /et ad vtilitatem reipublice/ p cōseruatione sanorum/ac reforma/tione lapsorum/ volo aliqua de pestilētia q̄ nos frequētius iuadit (ex dictis medicorum magis autēticorum) scribere . Et p̄mo de signis pnosticis ei9 . Secundo de causis . Tertio de remedijs . Quarto de cōfortaminibz cordis et principalium membroz Quinto et vltimo de fleubothomia :·

De signis pnosticis pestilencie

SIgna pestilencie pnostica septem ad p̄ns assignātur Primum ē/qḋ in vna die esti/uali /aura sepe mutat᷑/ vt de mane apparet pluuiosa/deinde nebulosa et demum ventuosa /p̄cipue a vento meridionali Scdm̄ signum est /qḋ sepe in tpe estiuali/dies apparēt totaliter obscuri et velle pluē et nō pluit/et tunc si diu durauērit /timēdum est de magna pestilētia· Tertiū signū est/qḋ sunt multe musce sup terrā / hoc eni signū est/ q̄ aer ve/nenos9 sit et infect9 Quartum signū ē /qḋ stelle sepe vidētur cadere /et hoc iterum signū ē q̄ aer sit infect9 /et q̄ multi vapores venenosi sunt in aere Quintum signū ē /qḋ cometa videtur volare Et sicut habetur in methauris/ista cōtingunt qḋ co/meta apparet/ sc3 iterfectio hoim in bellis etc̄ vn/de vers9 Cōtingunt ista /stella splendēte cometa

Mors furit/vrbs capitur seuit mare/sol operit?
Regnum mutatur. plebs/peste/fame cruciatur
Sextum signum est/quādo multa fulgura et toni
trua fiunt/et pcipue veniētia a parte meridionali
Septimum signum est/qn̄ multe ventositates a
meridie pcedunt Ille enim sordescunt et inmunde
sunt Quādo igitur ista signa apparēt/timēdum
est de magna pestilētia/nisi dn̄s oīpotēs ipsam sua
pietate voluerit āmouere

De causis pestilentie

Causa pestilentie Triplex ē/qn̄qꝫ enim ve/
nit a radice inferiori/aliqn̄ a radice superio
ri/ita qꝫ sensualiter apparet nobis mutatio aeris
et quandoqꝫ venit ab vtroqꝫ/scilicet radice superio
ri et inferiori simul A radice quidem inferiori/ut
nos videmus ex latrina prope cameram/uel ex ali
qua ala ve particulari corrumpi aerem/in substā/
tia et in q̄litate Et est particularis/et potest acci
dere oī die Inde etiam pcedit febris pestilentialis
circa quā multi medici sunt decepti/talem febrem
esse pestilentialem non credētes Qn̄qꝫ etiā venit
a cadaueribus mortuoꝝ/uel ex corruptione stag
norum/et ꝯtingit freqūter in locis corruptis.
Et ista aliquādo est vniuersalis/et aliquādo par/
ticularis A radice autem sup̄iori accidit virtute

corporum celestium / ex q̄bus spiritus vitalis cor
rumpitur in animali Et de illa dicit auicēna . li.
. iiij . Ex forme celi / corpora valde faciliter infi
ciuntur Nam impressio celestis corrumpit aerem
et sic spiritus corrumpitur in homine A radice ve /
ro superiori et inferiori simul ꝓuenit quãdo exim /
pressione celesti corrumpente aerē / et putrefactione
cadauerum uel locorum causatur morbus in homine
et tal' morb' quandoque ē febris quandoque apostema / et hoc ut
in pluribus Aer enim inspiratus / quandoque venenos'
est et corrupt' / ledens cor / ita ut natura multipli
citer aggrauatur / immo interim quod nō percipit suam
lesionem Nam apparent bone vrine et bone diges
tiones / et tamē patiens tendit ad mortem Unde
multi medici in patientibus ad vrinam attendentes
superficialiter loquuntur et decipiuntur Necesse ē
igitur / quod quilibet patiens prouideat sibi de bono me
dico et experto Et ista videntur dici de causis pesti /
lentie . Sed circa hec mouentur due questio /
nes . Prima est / quare vnus moritur / alter nō
et de illa villa moriuntur homines / et in illa domo
in alia autem non . Secunda questio est / an ta /
les morbi pestilentiales sint cōtagiosi ? Ad pri
mam dico / quod hoc contingere potest ex duobus / sci
licet ex parte agentis / et ex parte patientis . Ex
parte quidem agentis / quia illa influentia superce

lestis directius respiciat illum vel illum / q̄ illum et illum locum Sed ex parte petientis / quia ille ē magis dispositus ad mortem q̄ alter Unde Notandum q̄ corpora magis disposita / sunt corpora calida latorum parorum et corpora infecta et habentia poros opilatos multis humoribus Unde corpora a quibꝫ fit magna resolutio / sicut sunt homines ab utentes coitu / uel servientes balneis / et homines qui calisiunt magno labore / vel magna ira / habēt corpora magis disposita ad modum pestilenticum

Ad secundam dico / q̄ tales morbi pestilentales sunt cōtagiosi / quia a corporibꝫ infectis effluunt humores et fumi venenosi aerem corrumpētes / et ideo fugiendum ē ab infectis / immo tempore pestilenciali nullus debet stare ī cumilo popiloꝝ / quia potest esse aliquis illorum infectus Ratione cuius prudētes medici visitando infirmos / stant lōge a patientibꝫ tenentes faciem versus portam uł fenestram / sic etiam stare debent infirmoꝝ servitores / unde patienti bonum est per dies mutare cameram / et frequentius habere fenestras vers9 boream uel versus orientem apertas / fenestre vero vers9 meridiem / teneātur clause Vent9 enim meridionalis habet in se duas causas putrefactionis Prima est / q̄ debilitat corpora tā sanoꝝ q̄ infirmorum . Secunda est quia sicut scribitur tertio

amphorismorum Auster ventus inflatus grauat auditum/et ledit cor /quia aperit poros hominis et intrat vsq ad cor · Quare bonum est sano /tempore pestilentie quando stat ventus meridionalis / manere in domo per totum diē Si autem necesse fuerit ut exire debeat /maneat in domo vsq ad eleuationem solis supra nostrum orizontem .

De Remedijs pestilentie

Jsis causis pestilentie /nunc dicendum est qualiter quis se debeat a pestilentia preseruare Pro quo Notandum est iuxta dictum summi medici per Jheremiā dicentem /q homo primo se debeat diuertere a malo ad bonum/et humiliter sua peccata confiteri/quare summum remedium ē ut tempore pestilentie penitentia et confessio medicamētis ceteris preferantur promitto tamē summe /q valde bonum remedium est /fugere /et locū infectum mutare Sed quia multi commode se locum mutare non possunt /ideo quantum possibile fuerit ab eis omnis causa putredinis euitetur /et ex consequenti omnis coitus precipue etiam cauēdus est ventus meridionalis /qui naturaliter est infectiuus Claudetur ergo fenestre /ut dictum est) versus meridiem vsq ad horam primā aperiē

tur versus septentrionem Eadem de causa omnis fetor est euitandus / utputa / stabulorum / camporum platearum / et precipue iterfectorum cadauerum putrefactorum / et maxime fetor aquarum Nam in aliquibus domibus conseruatur aqua / per duas dies uel noctes / uel sunt transitus subterranei aquarum / in quibus seruantur aque proiecte / que etiam magnum causant fetorem Et ex ista causa etiam contingit / quod aliqui moriuntur in illa domo / vbi talia contingunt / et in alia non / ut dictum est Similiter in illo loco vbi venduntur olera et caules quia olera putrefacta / faciunt nociuum fetorem Unde sicut per odorem aromaticum cor et spiritus recreantur / ita ex nociuo fetore debilitantur Quare seruanda est domus ne aer infectus subintret / aer enim infectus humidus est / et putrefactionem in domo / uel in loco dormitionis naturaliter causat Subtilietur igitur domus per claram flammam / et fiat ignis paruus de lignis Fiat etiam cum fumigatione herbarum infra scriptarum / videlicet lauribacce / iuniperi / vlenior gani / et habetur in apothecis / absinthii / ysopi / rute / arthimesie atque ligni aloes / quid melius valeret / sed pro paruo pretio comparari non potest / et talis fumus inspiretur per os et nares / quia sic interiora rarificat Item eadem de causa vitetur omnis repletio / quia corpora ple

na malis humoribus inficiuntur facilius. Unde dicit Auicenna quarto canonis/ quod isti qui repletio-nem semper curant/ periodum et finem vite sue abre-uiant. Item eadem de causa balneum commune eui-tetur/ quia modicum fructum totam massam corporis corrumpit Unde similiter omnis multitudo uel com-munitas euitetur inquantum possibile sit/ ne ab au-helitis infectis aliquis inficietur Sed quando hoc fieri non potest/ ut communitas euitetur/ utatur remediis infra scriptis. De mane quando aliquis surgit/ mox parum commedat de ruta lota in aqua munda et sale aspersa/ cum nuce gallica una uel duabus bene mundatis. Si autem illud habere non potest tunc comedat panem uel tortam intinctam aceto et hoc maxime tempore turbido uel nebuloso In tem-pore etiam pestilentie melius infra domum manere uidetur/ quam extra nec est sanum ire per villam uel ciuitatem. Domus etiam aspergetur (et specialiter in estate) cum aceto/ et rosis et foliis vitis/ immo bo-num est in die frequenter lauare manus cum aqua et aceto/ et postea faciem tergere et odorare ad manus Bonum est igitur tam in estate/ quam in hyeme acetosa odorare In monte (autem) pessulano/ communitatem vitare non potui/ quia transiui de domo ad domum curando in-firmos causa paupertatis mee Unde spongiam vel panem in-tinctum aceto mecum portaui/ tenens prope os et nasum

quia omnia acetosa opilant meatum humoꝝ/nec faciunt venenosa intrare/et sic talem euasi pestilē tiam/socijs meis nō credētibus me vitam retinere Omnia autem ista remedia per meipsum pro/baui.

De cōfortaminib⁹ cordis et principalium membrorum

Cordis cōfortami⁹ hec sunt/crocus/camifex plātago/cum ceteris herbis que ratificant spiritum interiorem Hec enim precipue valent in vulgari cōmunitate/vbi faciliter cōtingit ꝙ vn⁹ inficiatur ab alio/ideo summe caueatur ne anheli tus inspiceretur ab aliquo Oculi etiam ab aere in fecto obscurentur/si homo non portauerit predic ta in manu Ualde etenim sanum est/ꝙ lauentur os/facies/oculi et manus sepius in die cum aqua rosacea aceto mixta. Si autem predicta habere non potest/tunc faciat cū aceto/et sic istis seruatis secure communitatem intrabis Habetur etiam pro magno remedio laxatiuo ventris Si autem naturaliter fieri non potest laxatio ventris/pro/uocetur artificialiter p suppositorium/ad quod be/ne valēt pipille pestilētiales que habentur in apo thecis. In domo etiā semper teneatur ignis quia multum impedit impressionē celestē/et clarificat aerem De cibo autē specialiter dico ꝙ tiriaca sum

tine vtilis est / tam sanis q̄ infectis . Sumatur igitur bis in die cum vino claro limphatico / uel cum aqua clara rosacea / aut cū ceruisia clara / nec sumatur de tiriaca / nisi ad quantitatem vni⁹ pisi de vino vero / aqua / uel ceruisia ad quantitatem duorum coclearium / tiriaca autem in vase penitus dissoluatur / differatur etiam prandium vsq̄ ad medium diem / ut tiriaca in corpore suam exerceat operationem Bonum insuper seraculum cum vi/ no puro sepe in die sumēdum est / non multum ta men simul / quia nimia superabundātia putrefac cionem humorum inducit Caueantur in cibis om nia calefactiua / ut sunt / piper / et allium / licet enī piper cerebrum a flecmate purgat et specialia mē bra a viscosis humoribus / quia tamen nimis cale facit et calefactio putrefactionem inducit / plus vi detur sola amaritudo (q̄ calor / odor / et sapor) in ipso placuisse . Allium etiam quāuis a flecmate purgat et malos humores eiicit et prouocat appe titum commedendi / et aerem siccum intrare non p̄ mittit / quia oculos p̄turbat / et caput vniuscui⁹ q̄ sepe commedentis calefacit / ideo non videtur pla cuisse . Pestilētia enim ex calida causa sepe aug mentatur . Omnes igitur cibi quanto faciliores digestionis sunt / tanto meliores De mane su/ mantur cibaria bulita / de nocte vero assata Pro/

dia autem et plumenta euitentur/nisi fuerit accetosa Tempore enim pestilentie preualent fercula acetosa omnibus medicinis Similiter euitari debent omnes fructus nisi sint acetosi/ut sunt/cerasa/mala granata/aut modicum de piro/uel pomo loco medicine Nam omnis fructus putrefactionē inducit Species cōmuniter cōuenientes sunt/zinziber/cinamomum ciminum/flores muscatorum/et crocus/cū his enim optima salsa pro diuitibus procuretur Sed si sint pauperes recipere debent/rutam/saluiam nuces gallicas/petrosilium/et cum aceto miscere simul/et est bona salsa Si autē mediocrites sunt/recipere debent ciminum/et crocū et miscere simul cum aceto/et talis salsa valet/et omnem putrefactionem prohibet Etiam iocunditas cordis/magnum remedium sanitatis est in corpore Quare cauendum est tempore pestilētie ne quis mortem timeat/sed (sine timore et sollicitudine pestilentalis morbi uel periculi cuiuscunqꝫ/lete viuendo) diu viuere sperat .

De fleubothomia .

Fleubothomia semel in mense fieri patest/nisi etas uel aliquid hui⁹modi prohibeat/ut apparet in pregnantibus/uel in aliquo debili/ul'

in patientibus fluxum ventris Fiat autem fleu botthomia in basielica dextra uel sinistra ãte comes/ tionem / post incisionẽ vero basilice valet esse gau diosum / et bibere bonum vinum / uel bonam seruisiam / semper tamen temperate / nec ẽ conueniens dormire illo die in quo basielica est incisa Si quis autem in apostemate se grauatum senserit / uel iam esse infectum / tunc ommino vitet somnum ambulando / quia in somno calor intrinsece venenum inducit ad cor et ad alia mẽbra specialia / ita ꝙ vix aliqua herba potest tale venenum ad statum pristinum reuocare quod tamen non fieret si homo esset in motu Sed diceret quis ex quo somnus debet vitari / quid si haberet sommum naturalem ? Ad hꝫ dico breuiter / ꝙ in tempore pestilẽtiali statim post comestionem si quis haberet libidinem dormiendi tunc talis libido debet reuocari p spaciuꝫ in ortulis uel in campis / et sic sommus naturalis potest fieri per vnam horam post comestionem Dicit igitur Auicenna / ꝙ si homo vellet dormire debet bibere bonum haustum ante dormitionem / quia homo existens in somno attrahit multos humores / et isti mali humores depelluntur per humorẽ boni haustis Sed diceret quis / quo modo debet sentire homo quando est infectus ? Ad hoc respondeo ꝙ homo qui infectus est tali die non multum com/

medit/quia est repletus malis humoribus/et sta
tim post prandium habet libidinem dormiendi/ et
magnam calefactionem sub frigore sentit Habet
etiam magnum dolorem in anteriori parte capitis
sed omnia ista debz reuocare per motum spacij hinc
et inde Equitare autem vel ambulare non potest
propter nimiã pigriciã corporis et põderositatem
nam homo infectus omni hora libidinem habet dor
miendi quia venenum intrinsecum perturbat spi/
ritum vitalem sic q semper tendit ad requiem .
Ex istis igitur signis homo sẽtit se ĩfectum Si
quis autem credere nollet/expectet per medium di
em et statim sentiet apostema sub brachijs/uel cir
ca pudibunda/uel circa aures Et ergo summum
remedium (si quis senserit omnia predicta) tem
pore pestilentiali/ut sompnum vitet/quia sicut ex
predictis patet in sompno spiritus vitalis quiescit
venenum autem aspergitur per mẽbra hinc et ĩde
Hec omnia per meipsum probaui Istis autem sic
stantibus/quando homo senserit se esse infectum
q̃citius fieri potest eodem die sanguis minuatur
abunde vsqz ad sincopam/id est vsqz ad vertiginẽ
quia parua minutio sanguinis venenum excitat
Si autem homo non vellet incidere plures venas si
mul/tunc permittat trãsiere venam incisã ut pri/
mo dictum est vsqz ad retardationem sanguinis

quia parua fluxio sanguinis venenum fortiꝰ ex/
citat/ut priꝰ patuit Item homo incisus venis siue
sit infectꝰ siue non/semper vitet somnuz per diē
vsqꝫ ad mediā noctem /et semper ī eadē parte cor
poris in qua apostema apparuerit fiet incisio vene
Si igitur apparet apostema sub brachio dextro
fiat fleubothomia ī medio eiusdē brachij de media/
na Si autem sub sinistro/fiat fleubothomia in me
diana eiusdē brachij uel ī epate/id ē in vena circa p
uum digitum Et si circa pudibunda /fiat fleubo/
thomia in pede eiusdē lateris circa calcē Si autem
apostema fuerit ī collo/fiat fleubothomia de cepha
lica circa pollicē in manu lateris eiusdē/uel media
na eiusdē brachij /uel in manu eiusdē lateris circa
digitum minorez Si apparuerit circa aurem fiat
fleubothomia de cephalica eiusdē lateris uł de vena
que est iter iudicē et pollicē/ne multa venenosa in
uadāt cerebruz /uel de vena que est circa minorem
digitum/uel circa articuluz que a multis medicis
appellatur basilica Si apparuerit in scapuł /min
ue cum vētosis / et primo minue medianam si in
dorso/ minue sup̄ pedicā magnā Et oīa ista fiant
si homo nō dormierit ante cognitionē apostematis
Si autē talia apostemata sēserit post dormitionē
tunc fieri debet minutio in parte crucifixa /ut si a/
postema apparuerit in brachio dextro /fiat fleubo/

tomia in brachio sinistro de epate / uel basilica / uel
de mediana Et si apparuerit apostē⁹ sub brachio
sinistro / fiat fleubotomia de brachio dextro secun
dum ꝙ dictum est de brachio sinistro / et sic de alijs
locis in quibus apparuerit apostema / ita ꝙ sem/
per fiat opposito modo Minutus vero si sit valde
debilis tunc potest fieri dormitio post medium diez
et semper infra medium diem debet esse in ꝯtinuo
motu equitando uel transeundo moderate Et si
postea creuerit apostema / non timeatur / quia tale
apostema est malum expellens et reddit hominem
valde sanum Ut autem citius et facilius aposte/
ma maturescat et rumpatur / debꝫ fieri medicamē
tum tali modo Tere folia sambuci et adde sinapi
um tritum et fac eplastrum / deinde suppone apost
emati. Aliqui vero chirurgici volunt ꝙ addatur
tiriaca / sed summe suadeo ꝙ non fiat. Nam ipsa
tiriaca venenum expellit / melius ergo videtur si
aliquis haberet apostema ꝙ bibat tiriacam / et sic
expellit venenum Item aliud remedium Accipe
barbam iouis / serpillum / gallice serseul / planta
ginem et modicum de siligine et tere hec omnia.
insimul donec videris aquam inde exire deinde mis/
ce aquam illam cum lacte mulieris / et da illi bibe/
re q̄ apostema habuerit Et hoc fieri debet ante dor
mitionem ieiuno stomacho / quia eo meli⁹ opat̄

in homine · Item cui primo apostema apparue rit recipiat auellanas / ficus / et rutam / et ꝯtundat simul / deinde supponat Et hec ad presens dicta de pestilentia sufficiant Si quis autem secundum mo dum predictum se rexerit / huius morbi ꝯtagiosi pericula bene euadat / prestante domino nostro Je su christo (sine quo nichil fieri potest) q̃ est omni potens et gloriosus et laudabilis et benedictus / cū intemerata virgine Maria matre eius / in secula seculorum · A M E N

Tractatus de regimine pestilentico domini Kamiti episcopi arusieñ ciuitatis / regni dacie / artis medicine expertissimi ꝓfessoris finem habet :·

De [illegible] [illegible] [illegible]